МТДО 2020

Тема: «Розвиток пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку засобами ігрових освітніх технологій»

ЗМІСТ

ВСТУП……3

Розділ 1. Теоретичні основи розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку засобами ігрових освітніх технологій……..6

1.1. Сутність і чинники формування пізнавальної активності дітей дошкільного віку……..6

1.2. Ігрові освітні технології в освітньому процесі закладів дошкільної освіти……11

1.3. Освітньо-розвивальний потенціал Lego-технології у розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку……13

Висновки до першого розділу…….....17

Розділ 2. Lego-технологія, як засіб розвитку пізнавальної активності старших дошкільників……18

2.1. Стан сформованості пізнавальної активності у дітей старшого дошкільного віку…….....18

2.2. Використання Lego-технологій як засобу стимулювання пізнавальної активності старших дошкільників…….24

2.3. Ефективність використання Lego-технологій для розвитку пізнавальної активності старших дошкільників……..……27

Висновки до другого розділу……29

ВИСНОВКИ……30

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ……31

ДОДАТКИ……37

ВСТУП

Актуальність дослідження. Проблема пізнавальної активності дошкільників – одна з найактуальніших у теорії і практиці дошкільного виховання, оскільки активність є необхідною умовою формування розумових якостей дітей, їх самостійності та ініціативності.

Феномен пізнавальної активності як один із найважливіших чинників навчання, постійно привертає увагу дослідників, оскільки взаємодія людини із навколишнім світом можлива тільки завдяки її активній діяльності. Проблема розвитку пізнавальної активності розглядалася в різних працях педагогів і психологів. Я. Коменський, К. Ушинський, Д. Локк, Жан-Жак Руссо визначали пізнавальну активність як природне прагнення дитини до пізнання. А. Маркова, В. Лозова, Ж. Тельнова, Г. Щукіна та інші вивчали особливості пізнавальної діяльності та способи її активізації у дітей старшого дошкільного віку.

Пізнавальна активність є одним з головних чинників розвитку дитячої особистості. Саме тому в усіх розділах чинних освітніх програм значна увага приділяється розвитку пізнавальних інтересів дітей у освітньому процесі. Крім цього, важлива роль належить і співпраці ЗДО з родиною в розвиткові особистості дитини в цілому, і розвиткові пізнавальної активності зокрема.

Останнім часом в умовах реорганізації системи освіти зазнає змін і система дошкільної освіти. Зокрема, актуальності почали набувати ігрові методи навчання, і все більшого поширення набувають ігрові технології. Підвищений інтерес педагогів до застосування ігрових методів в освітньому процесі пов'язаний з рядом загальних соціокультурних процесів, спрямованих на пошук нових форм соціальної організованості і культури взаємин між педагогом і дитиною. Необхідність підвищення рівня культури спілкування дітей в освітньому процесі диктується необхідністю підвищення пізнавальної активності дошкільнят, стимулювання їх інтересу до матеріалу, що вивчається.

У найрізноманітніших освітніх системах навчанню в грі відводиться особливе місце. Ігри, що сприяють розвитку сприйняття, уваги, пам'яті,

мислення, розвитку творчих здібностей, спрямовані на розумовий розвиток дошкільника в цілому. Л. Артемова підкреслює, що потребу в грі і бажання грати у дошкільнят необхідно використовувати і спрямовувати з метою виконання певних освітніх завдань. Гра буде засобом виховання і навчання, якщо вона буде включатися в цілісний освітній процес. Керуючи грою, організовуючи життя дітей у грі, педагог впливає на всі аспекти розвитку особистості дитини: на почуття, на свідомість, на волю і на поведінку в цілому [6, с. 11].

Отже, важливість і актуальність проблеми, що розглядається, визначили вибір теми дослідження: «**Розвиток пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку засобами ігрових освітніх технологій**».

Об'єкт дослідження – пізнавальна активність дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження – використання системи ігор та ігрових вправ освітньо-ігрової Lego–технології в розвитку пізнавальної активності старших дошкільників.

Метою дослідження є вивчення ефективності використання ігрових освітніх технологій у розвитку пізнавальної активності старших дошкільників.

Для досягнення поставленої мети нами були окреслені **завдання:**

- розкрити сутність поняття «пізнавальна активність» дітей старшого дошкільного віку;

- охарактеризувати потенціал освітньо-ігрової Lego-технології у розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку;

- здійснити діагностику рівня розвитку пізнавальної активності старших дошкільників;

- перевірити ефективність використання освітньо-ігрової Lego-технології в розвитку пізнавальної активності старших дошкільників.

Методи дослідження: *теоретичні:* вивчення, аналіз та узагальнення літератури щодо розвитку пізнавальної активності старших дошкільників; *емпіричні*: цілеспрямоване спостереження за ігровою діяльністю старших дошкільників, бесіда, аналіз методик, що визначають рівень сформованості

пізнавальних інтересів старших дошкільників як визначального показника розвитку пізнавальної активності; педагогічний експеримент; *статистичні:* кількісний і якісний аналіз експериментальних даних.

Теоретичне значення дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності використання освітньо-ігрової Lego-технології в розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку. Також уточнено рівні, критерії та показники розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку.

Практичне значення дослідження полягає у розробленні та використанні системи ігор та ігрових вправ як однієї з ефективних педагогічних умов розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку.

Результати дослідження були представлені на ХХХХХ.

Експериментальна база дослідження: старша група «Сяйво» ХХХХХ.

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаної літератури (63 позиції). Загальний обсяг роботи – 47 сторінок, основного тексту – 30 сторінок.

Розділ 1. Теоретичні основи розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку засобами інноваційних освітніх технологій

1.1. Сутність і чинники формування пізнавальної активності дітей дошкільного віку

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що розвиток пізнавальної діяльності, розумової працездатності, пізнавальної активності є важливим аспектом діяльності людини, здійснюваним протягом всього її життя. Вченими філософами (Арістотель, Ф. Бекон, І. Кант, Г. Лейбніц, Д. Локк), психологами (Дж. Брунер, П. Гальперін) та педагогами (М. Матюшкін, І. Харламов, Г. Щукіна) неодноразово підкреслювалася необхідність прийняття суб'єктом активної позиції щодо пізнання навколишнього світу.

Перш ніж визначити сутність поняття «пізнавальна активність», розглянемо поняття, тісно з ним пов'язане – «активність». У психологічному словнику В. Войтка знаходимо визначення, що активний (від лат. activus) – діяльний, енергійний [46, с. 11]. Активність – посилена діяльність, діяльнісний стан. Підтвердження зв'язку активності та діяльності знаходимо також у роботах філософів. У філософії термін «активність» застосовується, як правило, у тісному зв'язку із тлумаченням поняття «діяльність». Діяльність – специфічно людська форма активного ставлення до навколишнього світу, зміст якої складає цілеспрямоване змінення і перетворення, осягнення, набуття знань, розпізнання, пізнання закономірностей об'єктивного світу; сукупність знань у якій-небудь галузі [57, с. 100].

Вчені (Ф. Аквінський, Арістотель, І. Кант, Г. Лейбніц та інші) відзначають взаємозалежність цих понять (оскільки пізнання – це активна діяльність індивіда), посилення одного поняття іншим: «активність пізнання», «пізнавальна діяльність», «пізнання, спрямоване на пошук невідомого». Так, Арістотель, розглядаючи пізнавальну діяльність людини, зазначав, що знання не є продуктом пасивного споглядання дійсності, а виникають, функціонують і

розвиваються у процесі активної продуктивної діяльності [5, с. 408-428]. Отже, пізнавальна діяльність тісно пов’язана з активністю пізнання.

На фоні постійного уточнення та поглиблення поняття «активність» у психолого-педагогічній літературі найбільш розповсюдженими є такі визначення пізнавальної активності: мобілізація інтелектуальних, морально-вольових сил на досягнення конкретної мети навчання, прояв самостійності, ініціативи, творчості у процесі діяльності (К. Щербакова [58, с. 9]); якість особистості, яка спрямовує пізнавальні потреби на всіх етапах життя людини і у різних видах діяльності (Л. Проколієнко [43, с. 76]); така активність, у процесі якої дитина вчиться, пізнає навколишній світ (Л. Проскура [45, с.33]).

Широкого висвітлення у педагогічній літературі набуло питання сутності активності та її виявлення у розвитку пізнання в дітей дошкільного віку. Найбільш вагомі для нашого дослідження трактування науковців можна згрупувати у такий спосіб: активність розглядається як умова самостійності (Б. Єсипов, І. Лернер); мимовільне бажання дії (В. Оконь); пізнавальна активність визначається як широка категорія, що включає в себе діяльність (А. Дьомін, В. Лозова, М. Матюшкін, М. Махмутов, О. Проскура, І. Харламов); пізнавальна активність як риса особистості та індивідуальності (Л. Арістова, М. Данилов, В. Лозова, Л. Проколієнко); пізнавальна активність як одна із форм соціальної активності, – це «жива енергійна діяльність, спрямована на виконання отриманого завдання» (З. Абасов) [29, с. 93].

Зазначимо, що більшість дослідників поняття «пізнавальна активність» пов’язують з розглядом діяльності, в якій, пізнаючи навколишній світ, дитина як активний суб’єкт прагне проявити свою самостійність, індивідуальність, спрямувати енергію, волю, дії на досягнення позитивного результату.

Дослідники по-різному підходять до визначення видів пізнавальної активності. Так, В. Лозова виділяє потенційну та функціонуючу; зовнішню та внутрішню; імпульсивну та усвідомлену; ситуативну та інтегральну; репродуктивну, реконструктивну і творчу пізнавальну активність [30, с. 9].

К. Крутій визначає такі види пізнавальної активності дошкільників: перцептивно-мнемічна (головним чином це активність сприйняття і запам’ятовування знань); наочно-практична (різновид перцептивно-мнемічної активності, що виявляється у процесі сприймання наочних посібників і практичних дій із предметами, що вивчаються); операційно-дієва (пов’язана з виконанням різних видів розумових дій у внутрішньому плані); творчо-пізнавальна (передбачає розвиток творчої діяльності); мотиваційна (це стимуляція різних видів пізнавальної активності, формування позитивного ставлення до засвоєння матеріалу, вироблення умінь та навичок) [19, с. 63]. Формами прояву пізнавальної активності К. Крутій та В. Лозова називають уміння бачити і самостійно формулювати пізнавальне завдання; уміння складати план, обирати засоби розв’язання завдань із використанням надійних та ефективних прийомів; уміння досягати результату і зрозуміти необхідність його перевірки [58, с. 9].

Серед показників прояву пізнавальної активності у вченими визначено: захопленість вивченням матеріалу, зосередженість, увага (К. Щербакова) [59], особливий інтерес до предмета (Д. Годовікова, М. Матюшкін) [12]; яскраво виражене прагнення виконувати різноманітні, особливо складні завдання, бажання продовжувати заняття (А. Петровський, К. Щербакова) [59]; прояв самостійності у доборі засобів, способів дій, досягненні результату, здійсненні контролю (К. Щербакова) [59]; пізнавальний характер спілкування з дорослим (Д. Годовікова, М. Матюшкін, К. Щербакова); емоційне ставлення до предмета, постійне прагнення до нього (Д. Годовікова) [12].

В працях С. Ладивір, В. Лозової, К. Щербакової, Г. Щукіної та інших зазначено, що у розвиткові пізнавальної активності виділяють три рівні: репродуктивний (низький), інтерпретивний (середній) та творчий (високий). В такій же послідовності відбувається і зростання пізнавальної активності.

Репродуктивний (відтворювальний) рівень розвитку пізнавальної активності, характеризується нестійким інтересом дітей до пізнання, нестійкою увагою, виконанням завдань за зразком або наслідуванням дорослого,

небажанням, відмовою від самостійного пошуку. Такі діти важко запам’ятовують вказівки і пояснення дорослого, важко переключаються з рухової активності на розумову, байдуже ставляться до результатів своєї діяльності. В роботі з дітьми з низькою пізнавальною активністю педагог має враховувати те, що таким підопічним необхідно більше часу на обдумування відповіді та переключення з однієї діяльності на іншу [22, с. 52].

Діти, що виявляють інтерпретивний рівень розвитку пізнавальної активності, мають більш стійкий і тривалий інтерес до пізнання, працюють самостійно, але за підтримки педагога, за рахунок задавання навідних запитань. Ця група є найчисленнішою. Діти, що належать до цієї групи виявляють інтерес та активність лише в тих ситуаціях, які зумовлені змістом діяльності та емоційною привабливістю. Вони із задоволенням можуть включатись у нові види діяльності, але, в разі виникнення труднощів, відразу втрачають інтерес, і охоче приймають пропозицію вихователя працювати разом. Стратегія педагога в роботі з відносно активними дітьми полягає в тому, щоб не лише допомогти їм включитися у діяльність, а й підтримувати відповідну емоційно-інтелектуальну атмосферу протягом усього заняття. Відчуття радості, піднесення, успіху в ході виконання завдань спонукає дітей повторювати і закріплювати власні досягнення, навіть якщо це потребує певних інтелектуально-вольових зусиль.

Характеризуючи творчий рівень прояву пізнавальної активності, дослідники зазначають, що діти, які умовно віднесені до цього рівня, працюють охоче та тривалий час, самостійно вирішують пізнавальні завдання, шукають власні способи виконання дій, винахідливі, люблять імпровізувати [27, с. 5]. У спілкуванні з дорослими такі діти завжди ставлять багато запитань пізнавального характеру. Дошкільнята з високим рівнем розвитку пізнавальної активності прагнуть з’ясувати будову та призначення предмета, «зазирнути в суть питання», охоче відгукуються на пропозицію знайти інший варіант розв’язання завдання або відповіді на запитання. Будь-яка нова ситуація викликає пошукову активність, діти активно діляться своїми враженнями і

думками, скрізь намагаються бути першими, кращими, виконати завдання самостійно. Але разом з тим, таким дітям притаманне й легке розчарування через невдачі, і нудьга, в разі роботи поруч зі слабшими дітьми.

Старший дошкільний вік є сензитивним періодом у розвитку пізнавальної активності. Саме в цьому віці дитина навчається чітко усвідомлювати поставлену мету і шукає шляхи її самостійної реалізації. Пізнавальна діяльність дошкільника – складний і багатогранний процес. Л. Проколієнко визначає пізнавальну активність як розвинуту форму пізнавальної потреби, в якій виділяються змістовні та динамічні характеристики мотивації пізнавальної діяльності. Мотивація або інтерес, в свою чергу, сприяють виникненню пізнавальної активності. Рушійною силою пізнавальної активності дітей дошкільного віку є розвиток пізнавальних процесів та пізнавальних здібностей дітей. До пізнавальних здібностей ми відносимо розвиток сенсорних, інтелектуальних і творчих здібностей [35, с. 77].

Пізнавальна активність є природним проявом інтересу дитини до навколишнього світу й характеризується чіткими параметрами. Про інтереси дитини та інтенсивність її прагнення ознайомитися з певним предметом чи явищем свідчать: увага й особлива зацікавленість; емоційне ставлення (подив, стурбованість, сміх тощо); дії, спрямовані на з'ясування будови та призначення предмета (тут особливого значення набувають якість та різноманітність обстежуваних дій та розмірковувальні паузи); постійний потяг до цього об'єкта [61, с. 125].

Вирішальним чинником формування пізнавальної активності є спілкування дитини з дорослими — педагогом, батьками. При цьому вона засвоює способи керування своєю поведінкою, долає труднощі орієнтування в нових ситуаціях при розв'язанні нових завдань. Умовою розвитку пізнавальної активності дитини, піднесення її на вищий рівень є практика і дослідницька діяльність [25, с. 86]. Результати педагогічних досліджень вказують, що розвиток творчого мислення забезпечується не відтворенням дитиною відомих зразків дій, а формуванням у неї здатності комбінувати, перегруповувати,

розглядати щось із різних позицій, вдаватися до асоціацій. Чим багатші асоціації, тим вільніше почувається малюк, виконуючи практичні завдання, і тим вища його пізнавальна активність [22, с. 53].

Отже, в результаті аналізу досліджень з'ясовано, що пізнавальна активність – це риса особистості, яка проявляється у її ставленні до пізнавальної діяльності, що передбачає прагнення до самостійної діяльності, спрямованої на засвоєння індивідом соціального досвіду, накопичених людством знань і способів діяльності, а також знаходить вияв у якості пізнавальної діяльності. Пізнавальна активність є складним і багатогранним явищем, яке має свою структуру, форми прояву та рівні.

1.2. Ігрові освітні технології в освітньому процесі закладів дошкільної освіти

Незважаючи на популярність освітніх технологій, вчені не досягли єдності в обґрунтуванні їхніх теоретичних основ, зокрема у трактуванні терміна. Термін «технологія» походить від грецького techne – мистецтво, майстерність, і logos – наука, закон. Тобто «технологія» (дослівно) – це наука (вчення) про майстерність [40, с. 52].

У тлумачному словнику української мови технологія трактується як сукупність знань, відомостей про послідовність окремих виробничих операцій у процесі виробництва чогось; начальний предмет, що викладає ці знання, відомості; сукупність способів обробки або переробки матеріалів, виготовлення виробів, проведення різних операцій тощо [11].

Про посилену увагу до освітніх технологій свідчить той факт, що в Україні сформувалося декілька наукових шкіл, що займаються їх вивченням. Це Волинська, представниками якої є А. Нісімчук, І. Смолюк, Харківська – В. Євдокимов, І. Прокопенко, Миколаївська – О. Пєхота, А. Кіктенко, О. Любарська, декілька Київських – А. Алексюк, І. Зязюн, В. Онищук,

С. Сисоєва, Ніжинська – Н. Яковець, Л. Дубровська, Полтавська – М. Гриньова та інші [39, с. 85].

Разом із поняттям «освітні технології» використовується також «педагогічні технології», «технології навчання», «технології виховання», «соціально-виховні технології». Часто вчені вважають, що поняття «освітні технології» є ширшим, ніж «педагогічні» [44, с. 61].

До педагогічних технологій належать навчальні, виховні технології та технології управління. Відмітимо, що на сьогоднішній день не існує єдиного визначення поняття «освітні технології». На основі аналізу наукової літератури можна виділити декілька підходів щодо тлумачення терміну «освітня (педагогічна) технологія»: 1) як новітній засіб навчання; 2) як педагогічна система; 3) як сукупність дій (система дій) чи діяльність; 4) як проєкт (модель) освітнього процесу; 5) як галузь науки або педагогічного знання чи наука.

Автори зазвичай не визначають освітні технології як новий тип засобів навчання, а розуміють у значенні новітніх засобів навчання [41, с. 94].

Г. Селевко зазначає, що важливою умовою формування пізнавального інтересу є ігрові технології навчання – система взаємопов’язаних елементів, які представляють собою комплекс вибіркового використання складових, де взаємодія та взаємовідносини набувають характеру взаємодії компонентів, спрямованих на досягнення запланованого дидактичного результату [51, с. 39].

Структурна модель ігрового навчання об’єднує в собі такі складові: 1) суб’єкт педагогічної взаємодії; 2) об’єкт педагогічної взаємодії; 3) предмет по сумісній їх діяльності; 4) мета навчання; 5) засоби ігрової комунікації.

В основі ігрового навчання лежить гра. Вона виступає своєрідною формою діяльності, за допомогою якої вихованець не тільки перетворює дійсність, а й вдосконалює свої особистісні можливості та здібності. Сутність гри полягає в тому, що в ній важливим є сам процес переживань, пов’язаних з ігровими діями. В процесі ігрової діяльності під керівництвом дорослого у дітей розвивається емоційна, моральна, інтелектуальна, вольова сфери та дитяча уява [40, с. 139].

Отже, за правильного керівництва з боку педагога ігрові технології сприятимуть розвитку пізнавальної активності дошкільників.

З усього різноманіття ігрових технологій, які використовуються в ЗДО, ми хотіли б зупинитися на технології Lego-конструювання, адже цей конструктор є яскравим, поліфункціональним матеріалом, що дає величезні можливості для пошукової та експериментально-дослідної діяльності дитини.

1.3. Освітньо-розвивальний потенціал Lego-технології в розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку

Протягом дошкільного дитинства у дітей розвивається наочно-дійове, наочно-образне та логічне мислення. Наочно дійове мислення характерне для дітей молодшого і середнього дошкільного віку, коли зв'язки і відношення встановлюються в процесі дій з реальними предметами. Діти старшого дошкільного віку вдаються до цього виду мислення тоді, коли перед ними постають завдання, для виконання яких у них не вистачає досвіду. В інших випадках домінують дії з образами. Образне мислення – є основним видом мислення старших дошкільників. В цьому віці діти навчаються подумки уявляти образи реальних предметів, об'єктів, явищ, подумки планувати свої дії. В процесі розвитку наочно-образного мислення, формується логічне мислення. Воно передбачає уміння здійснювати операції порівняння, синтезу, узагальнення. Протягом дошкільного віку діти навчаються класифікувати, серіювати предмети за кольором, формою, величиною, кількістю, навчаються виконувати вимірювання та обчислення.

Конструктивна діяльність сприяє розвиткові усіх типів мислення дошкільника. Також в процесі роботи з конструктором розвивається образна та рухова пам'ять, уява; діти навчаються концентрувати свою увагу на певному об'єкті чи дії, навчаються класифікувати, порівнювати, узагальнювати [17, с. 8].

Конструктивну діяльність як засіб розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку досліджувала Ю. Демидова. Вона наголошує, що

саме така діяльність є головним фактором формування першооснов пізнавальної самостійності [18, с. 76]. Вплив конструктивної діяльності на розумовий розвиток дітей досліджував А. Лурія, який зазначав, що вправи з конструювання радикально змінюють характер їхньої пізнавальної діяльності.

Конструктивна діяльність має вагомий вплив і на комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільників. Оволодіння спеціальною термінологією (назви розміру цеглинок, назви з'єднань) сприяє збагаченню активного словника дитини, а необхідність постійної взаємодії з однолітками в процесі роботи з конструктором сприяє розвиткові комунікативної складової мовленнєвого розвитку. Співпрацюючи в парах чи в колективі, діти навчаються зв'язно і в логічній послідовності висловлювати власні думки, приходити спільної думки щодо створення конструкції чи моделі, навчаються домовлятись одне з одним та відстоювати власну думку [3, с. 25].

Останнім часом в освітньому процесі закладів дошкільної освіти все ширше використовуються Lego-технології. Підтвердженням цього є створення великої кількості програм з використанням Lego-технології. Це такі програми, як: «Програма розвитку дитини від 2 до 6 років та методичні рекомендації «Безмежний світ гри з LEGO®» (далі Програма); «Шість цеглинок в освітньому просторі школи» (варіації для ЗДО) та «Лего-конструювання».

Метою Програми є розкрити, зберегти та розвинути внутрішній потенціал кожної дитини, формувати її цілісний світогляд та збагачувати ігровий досвід засобами конструктора LEGO®, розвивати креативний підхід до створення конструкцій та здобувати знання в сучасному потоці інформації, сприяти успішній самореалізації в умовах майбутнього дорослого життя. В Програмі чітко визначено низку пріоритетних завдань – загальноосвітніх і з розвитку конструкторських здібностей під час гри з Lego [50, с. 7].

Аналіз досліджень вітчизняних і зарубіжних педагогів свідчить про те, що використання в освітній роботі з дітьми наборів Lego сприяє досягненню міцних позитивних зрушень. Використання цеглинок Lego з ігровою та навчальною метою дає можливість виконувати складні пізнавальні, пошукові та

творчі завдання в цікавій, доступній, зрозумілій, ігровій формі. Кожна дитина отримує можливість експериментувати, творити, знаходити нові способи розв’язання поставленого завдання [1, с. 11].

Lego-технологія сприяє розвиткові самостійності дітей. Маніпулюючи з елементами конструктора, дитина сама намічає і реалізовує свій план роботи. А для того, аби елементи конструктора перетворились на функціональну іграшку, необхідно проявити творчість, витримку, фантазію. Lego-іграшка для старших дошкільників стає такою ж соціально вагомою, як і готові іграшки. Граючись із власноруч створеними іграшками, дитина поглиблює і систематизує уявлення про навколишній світ, вчиться помічати і цінити красиве, розвиває творче мислення. Вона не споживає, а творить. Маніпулюючи з цеглинками Lego, дитина вчиться творчості, добра, радості [49, с. 10].

Систематичне, методично правильне використання цього конструктора в роботі з дошкільниками позитивно впливає буквально на всі органи чуття дитини і поєднує в собі можливості впливу як на емоційну, так і на логічну сфери. А це сприяє утворенню міцних взаємозв’язків між тими уміннями і навичками, якими повинна оволодіти дитина.

Використання Lego-технології в роботі з дошкільниками є чудовим засобом для всебічного розвитку дошкільників (пізнавального, креативного, комунікативно-мовленнєвого, фізичного), що забезпечує реалізацію підходу «навчання через гру» [49, с. 8].

За допомогою цього конструктора виконуються завдання освітньої діяльності з дошкільниками за такими напрямками:

1. Розвиток дрібної моторики рук, що стимулює в майбутньому загальний мовленнєвий розвиток і розумові здібності. Діяльність мозку безпосередньо пов'язана з дією рук, зі здатністю точного і тонкого маніпулювання ними. Тому ігри з Lego-конструктором безпосередньо впливають на розвиток мислення дітей. Головним завданням Lego є створення іграшок, які можна збирати, розбирати, перебудовувати, використовувати як одиничні об’єкти, об’єднувати в сюжетні композиції тощо. Завдяки цьому дитина має повну свободу дій.

2. Розвиток уваги, пам'яті, мислення. Коли дитина намагається зібрати кубики конструктора в єдине ціле відбувається розвиток мозкової діяльності, яка поступово розділяється на конструктивне та образне мислення.

3. Навчання орієнтуванню в просторі. Дидактичні ігри-вправи з цеглинками допомагають дошкільникам легко опанувати основні просторові поняття, а ігри з самостійно створеними іграшками спонукають до активного використання в мовленні цих термінів, що сприяє кращому їх усвідомленню.

4. Формування математичних знань про кількість, форму, пропорції, симетрії. На заняттях з логіко-математичного розвитку Lego використовується з метою розвитку та закріплення навичок прямого і зворотного рахунку, порівняння чисел, знання складу числа, геометричних фігур; уміння орієнтуватися на площині, вміння класифікувати за ознаками. Цеглинки можна використовувати як умовну мірку при порівнянні предметів за довжиною, шириною, масою («Знайди відсутню фігуру», «Різнокольорові доріжки», «Продовж числовий ряд», «Де більше?» тощо).

5. Розширення своїх уявлень про навколишній світ, архітектуру, транспорт, ландшафт. В процесі самостійного створення моделей, дитина відчуває себе професійним інженером, механіком, будівельником або великим конструктором. Lego допомагає дітям втілювати в життя свої задумки, будувати і фантазувати, захоплено працювати і бачити остаточний результат своєї роботи.

6. Навчання уяві, творчому мисленню. Один із проявів творчих здібностей – вміння комбінувати знайомі елементи по-новому. Робота з елементами конструктора стимулює і розвиває потенційні творчі здібності кожної дитини, вчить її бачити і руйнувати, що теж дуже важливо. Досить ефективним засобом активізації мислення служить конструювання за моделями, за схемами, кресленнями, планом, зразком, по пам'яті.

7. Оволодіння умінням подумки розділити предмет на складові частини і зібрати з частин ціле. Також для успішності конструювання потрібно вміти представляти майбутній предмет в цілому – з усіх боків, спереду, збоку; особливо уявити невидимі деталі.

8. Навчання спілкуванню одне з одним, повага до своєї та чужої праці. Педагог організовує і керує практичною діяльністю дошкільників, сприяє розвиткові дружніх стосунків, орієнтує на толерантне ставлення одне до одного в процесі конструювання та в момент обговорення результатів роботи [56, с. 6].

Висновки до першого розділу

Пізнавальна активність – це особлива сфера інтересів людини, в якій об'єктом є сам процес пізнання, а він, в свою чергу, характеризується прагненням проникати в сутність явищ, відносно стійким прагненням до постійного глибокого та ґрунтовного їх вивчення.

Проблема формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку – одна з найбільш актуальних на сучасному етапі розвитку дошкільної освіти. Психолого-педагогічні дослідження (Б. Ананьєва, Л. Божович, С. Виготського, Л. Венгер, О. Запорожця, Т. Куликової, С. Ладивір, В. Лозової, К. Щербакової, Г. Щукіної та інших) засвідчують, що в дошкільному віці пізнавальний інтерес проявляється як прагнення дитини проникати у все різноманіття навколишнього світу, відображати в свідомості причинно-наслідкові зв'язки і відносини, закономірності. Формування пізнавального інтересу як складного особистісного утворення відбувається поступово у діяльності, що має практичну спрямованість, яка дозволяє входити дитині в проблемну ситуацію.

Спираючись на численні дослідження, ми уточнили рівні розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку та зазначили особливості роботи з дітьми різного рівня розвитку пізнавальної активності.

Перспективним шляхом підвищення пізнавального інтересу дошкільників є використання нових освітніх ігрових технологій. Зокрема, використання Lego-технології сприяє всебічному розвиткові дошкільника, підвищенню пізнавальної активності, розвитку логічного мислення, уяви, конструктивно-пошукових здібностей дітей.

РОЗДІЛ 2. Lego-технологія як засіб розвитку пізнавальної активності старших дошкільників

2.1. Стан сформованості пізнавальної активності у дітей старшого дошкільного віку

Після опрацювання психолого-педагогічних досліджень з питання розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку, ми виділили найбільш ефективні чинники, які визначають пізнавальну діяльність як умову подальшого успішного навчання, а саме: природну дитячу допитливість і стимулюючу діяльність педагога.

Експериментальна робота здійснювалась на базі ХХХХХ протягом листопада – лютого 2018-2019 навчального року.

В експерименті брали участь 16 дітей старшого дошкільного віку. Усіх дітей було розподілено на контрольну (8 дітей) та експериментальну (8 дітей) підгрупи.

Метою констатувального експерименту є визначити рівень сформованості пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку.

Визначення рівня пізнавальної активності дошкільників відбувався відповідно до визначених критеріїв:

1) наявність питань пізнавального характеру про предметний світ (характер питань, самостійність);

2) позитивне емоційне ставлення дитини до предметного світу, поєднання емоційного та інтелектуального в сприйнятті;

3) прояв ініціативи та активності в пізнанні предметного світу, прагнення довести справу до кінця;

4) прояв спрямованості на отримання та реалізацію знань про предметний світ у практичній діяльності;

5) наявність вмінь, спрямованих на пізнання предметного світу (пізнавальних та інтелектуальних).

Відповідно до визначених критеріїв, на основі досліджень Н. Іванова, нами були розроблені рівні пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку:

- Низький рівень – для дітей характерна пізнавальна пасивність, відсутність інтересу до пізнавальної діяльності, недостатня сформованість пізнавальних умінь. Вони віддають перевагу іншим видам діяльності (ігровій, конструктивній, зображувальній та іншим) над пізнавальною. У навчанні несамостійні, виконують завдання лише із покроковою інструкцією та контролем з боку дорослого; мають вузьке коло знань про навколишні предмети, природу, людей, себе; не можуть добирати матеріал для самостійної діяльності; відчувають труднощі у встановленні зв'язків між предметами та явищами. Потребують постійного стимулювання діяльності з боку педагога, заохочення дій, спрямовування роботи в певному напрямі та темпі, підказок.

Для дітей з цим рівнем пізнавальної активності характерними є крайні пороги емоційності: вони або дуже замкнуті, неконтактні, неемоційні, або навпаки непосидючі, часто порушують загальну дисципліну, їм важко зосередитися на тому матеріалі, який вивчається.

- Середній рівень – для дітей характерний нестійкий інтерес до пізнання, який можливо підтримувати тільки використовуючи яскравий матеріал. Діти прагнуть зрозуміти, запам'ятати, відтворити свої знання в ситуації дії за зразком у схожих, однотипних завданнях; можуть визначити окремі зв'язки між предметами і явищами; здатні добирати матеріал для своєї діяльності, але не завжди роблять це самостійно. Можна спостерігати прояви оригінальності у певних видах діяльності, що їм подобаються.

- Високий рівень – для дітей характерне стійке прагнення до пізнавальної діяльності у індивідуальній і колективній формах. Вони мають добре розвинену пізнавальну сферу, виявляють самостійність при виконанні завдань різного типу, добре орієнтуються у вивченому матеріалі та швидко засвоюють новий, що потім проявляється у різних видах діяльності; виявляють переважно позитивні емоції (здивованість, подив, захопленість, радість та інші) у процесі пізнання, у випадках невдач реагують адекватно, намагаючись виправити

помилку. Проявляють наполегливість у досягненні мети, відшукують оригінальні ідеї.

На початку експериментальної роботи ми організували спостереження за обома підгрупами дітей щоб з'ясувати, що саме викликає у дітей пізнавальний інтерес і зацікавленість. Результати спостереження показали, що найбільший інтерес у дітей обох підгруп викликають нові іграшки, які з'являлись в їхньому предметному середовищі. Переважна більшість дітей вікової групи виявляла бажання гратись із ними. Значно меншу частину цікавив функціональний бік іграшок. Так, наприклад, отримавши набір конструктора Lego і завдання побудувати місток, лише декілька дітей поставили запитання вихователю про те, для чого треба його побудувати, як правильно його будувати і які мости взагалі бувають. Маючи гарний контакт з вихователем, у дітей спостерігався позитивний емоційний стан під час спілкування з ним і поставлене завдання діти взялись виконувати залюбки. Разом з тим, були і діти, які не виявили інтересу до конструктора, були пасивними в різних видах діяльності та сором'язливими у спілкуванні. Результати спостереження за рівнем активності групи дітей представлено у додатку А (рис. 2.1.1.).

Наступним етапом констатувального експерименту було проведення діагностування рівня сформованості пізнавальних інтересів дітей старшого дошкільного віку для отримання об'єктивних результатів.

За основу було взято методики, що допомагають виявити рівень пізнавального інтересу у старших дошкільників, розроблені С. В. Гусаровою. Рівень сформованості пізнавальних інтересів визначався за допомогою таких завдань:

- ✓ гра-завдання №1 – «Відгадай предмет» – необхідно було відгадати предмет за його описом та функціональним призначенням, а потім відповісти на уточнювальні запитання, що давало можливість переконатись у правильній відповіді. Експериментатор і діти загадували предмети по черзі.

Оцінка рівня пізнавального інтересу дитини за результатами такого завдання здійснювалась за такими показниками:

•Високий рівень (5 балів) – емоційний відгук на пізнавальне завдання присутній, дитина відгадує предмет одразу, може задати або відповісти не менше, як на 5 питань пізнавального характеру; розповідаючи про предмет, виділяє його функціональне призначення, властивості, матеріал, сферу застосування.

•Середній рівень (3 бали) – дитина відгадує предмет одразу, але роздивляючись його, може відповісти або поставити 2-3 питаня пізнавального характеру; розповідаючи про предмет не виділяє його функціонального призначення, властивостей, матеріалу, але сферу застосування знає.

•Низький рівень (2 бали) – дитина відгадує предмет одразу, але роздивляючись його не задає питання пізнавального характеру; розповідаючи про предмет не виділяє його функціонального призначення, властивостей, матеріалу, але сферу застосування знає.

Результати обох груп представлені в додатках Б та В.

✓ гра-завдання №2 – «Два будиночки» – розподілити дидактичні картки у два «будиночки» – «Рукотворний світ» та «Природній світ».

Оцінка рівня пізнавального інтересу дитини за результатами цього завдання здійснювалась за такими показниками:

•Високий рівень (5 балів) – емоційний відгук на пізнавальне завдання наявний, прояв пізнавальних відношень дитини до навколишнього світу присутній, відзначається наявність вміння дитини класифікувати предмети рукотворного та природного світу, пояснювати свої дії, спираючись на знання про навколишній світ, спостерігається прояв активності в пізнанні, самостійності.

•Середній рівень (3 бали) – наявні емоційний відгук на пізнавальне завдання та прояв пізнавальних відношень дитини до навколишнього світу, відзначається наявність вміння дитини класифікувати предмети рукотворного та природного світу, але пояснювати свої дії дитина не намагається, спостерігається низький прояв самостійності.

•Низький рівень (2 бали) – емоційний відгук на пізнавальне завдання відсутній, завдання виконує, підкоряючись проханню дорослого; прояв пізнавального відношення дитини до навколишнього світу чітко не спостерігається, класифікує предмети рукотворного та природного світу, але пояснювати свої дії дитина не намагається, прояв самостійності відсутній.

Результати обох груп представлені в додатках Д та Е.

✓ гра-завдання №3 – «Логічні завдання» – діти індивідуально давали відповіді на такі запитання:

1. Що станеться, якщо на землі раптом зникнуть всі автомобілі?

Питання для бесіди:

- На чому раніше люди пересувалися?
- Які види транспорту ти знаєш?
- Для чого людині потрібно стільки видів транспорту?

2. Що сталось, якщо б на землі раптом зникли всі люди?

Питання для бесіди:

- Які люди населяють нашу планету?
- Чим займаються дорослі?
- Навіщо дорослі ходять на роботу?

Оцінка рівня пізнавального інтересу дитини за результатами цього завдання здійснювалась за такими показниками:

•Високий рівень (8-12 балів) – за 1 хвилину дитина відповідає на всі питання бесіди; присутні знання про явища; пошукове завдання викликає інтерес; відзначається адекватність реакції на корекцію знань у процесі відповіді на питання логічної задачі; уважно вислуховує правильну відповідь; наявна зацікавленість.

•Середній рівень (4-7 балів) – за 1 хвилину дитина відповідає не на всі питання бесіди; присутні знання про явища; пошукове завдання викликає інтерес; відзначається адекватність реакції на корекцію знань у процесі відповіді на питання логічної задачі.

•Низький рівень (0-3 бали) – за 1 хвилину дитина відповідає не на всі питання бесіди; присутні знання про явища; пошукове завдання не викликає інтересу; відзначається діяльність відповідно до вимог дорослого; на корекцію знань в процесі відповіді на питання логічної задачі реагує байдуже; зацікавленість в пізнанні нового часткова.

Результати обох груп представлені в додатках З та И.

Проаналізувавши отримані результати, ми отримали середні показники рівня сформованості пізнавальних інтересів дітей контрольної та експериментальної груп:

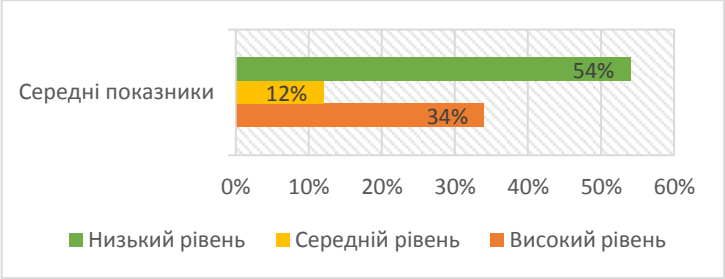

Рис. 2.1.8. Середні показники рівня сформованості пізнавальних інтересів дітей старшого дошкільного віку (експериментальна група)

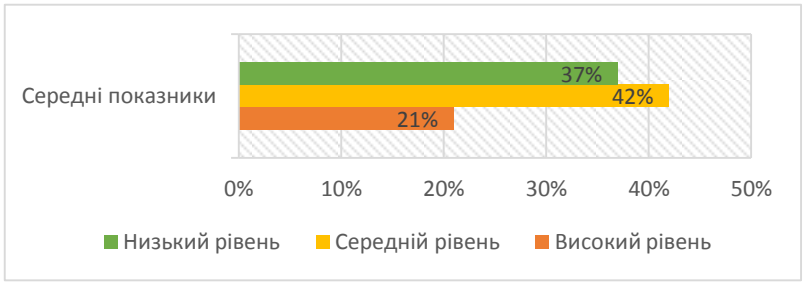

Рис. 2.1.9. Середні показники рівня сформованості пізнавальних інтересів дітей старшого дошкільного віку (контрольна група)

Діти з низькими показниками мають недостатньо розвинене прагнення до виділення всіх ознак предмета і вміння будувати логічний ланцюжок із пізнавальних питань. Діти демонстрували не завжди чіткі знання, не розуміли доцільність перетворювання діяльності дорослого, не могли формулювати пізнавальні питання та питання причинно-наслідкового характеру навіть за допомогою педагога, не розуміли поставленого перед ними завдання або

відмовлялися від виконання завдання, не могли завершити справу до кінця, не завжди проявляли активність у пізнанні предметного світу.

Отримані результати дозволили нам розробити подальшу систему роботи, спрямовану на підвищення рівня розвитку пізнавальних інтересів дітей старшого дошкільного віку засобами Lego-технологій.

2.2 Використання Lego-технологій як засобу стимулювання пізнавальної активності старших дошкільників

Дані констатувального експерименту підтвердили необхідність розробки системи роботи з дітьми старшого дошкільного віку з розвитку пізнавальної активності.

Основною *метою* формувального етапу експерименту було апробувати систему роботи з дітьми експериментальної підгрупи з розвитку пізнавальної активності шляхом використання завдань з Lego-технології у процесі навчально-виховної роботи.

На наш погляд, умовами, що сприяють розвиткові пізнавальної активності є:

- створення позитивної атмосфери, де панує гуманність, взаємодовіра, взаємодопомога, де кожна дитина почуває себе безпечно;
- створення матеріально-ігрового середовища, спрямованого на перспективне зростання пізнавальної активності дошкільнят;
- перехід від пасивності до активних способів пізнання в умовах колективної взаємодії дітей;
- взаємодія дорослого та дітей задля створення перспективи та переходу на якісно вищий рівень пізнавальної активності дітей;
- використання завдань на активізацію творчості у пізнанні;
- введення творчих завдань в усі притаманні старшим дошкільникам види діяльності та надання їм можливості проявити здібності у пізнанні в різних видах діяльності.

Використовуючи результати наукових досліджень, присвячених питанню використання LEGO – технології в освітній діяльності з дошкільниками, ми дійшли до висновку, що формувальний експеримент умовно можна розділити на три етапи, відповідно до ролі дорослого у формуванні пізнавальної активності старших дошкільників:

- перший етап – етап пізнавальних завдань в умовах індивідуальної взаємодії дорослого і дитини;
- другий етап – етап вирішення пізнавальних завдань в умовах взаємодії дитини з дорослим та групою однолітків;
- третій етап – етап широкого впровадження пізнавального пошуку і реалізації творчих задумів.

Організація педагогічного середовища з метою формування пізнавальної активності старших дошкільників на першому етапі дослідження передбачала створення позитивної атмосфери, де панує гуманність, взаємодовіра, взаємодопомога, де кожна дитина почуває себе безпечно.

Підготовчими іграми-вправами з Lego-конструктором, що сприяли зближенню дітей з нами через впізнавання, розпізнавання, співробітництво, партнерство, були «Знайомство», «Доріжка настрою з Lego», «Будинок дружби з Lego» та інші Опис ігор подано у додатку К. Запропоновані ігри сприяли подоланню напруженості у стосунках між дітьми, встановленню довірливих, дружніх стосунків, підвищенню інтересу до поставлених завдань. Діяльність дорослого на даному етапі експериментальної роботи полягала в організації матеріально-ігрового середовища, спрямованого на перспективне зростання пізнавальної активності дітей і на створення сприятливої атмосфери під час діяльності дітей.

Другий етап включав у себе вирішення творчих завдань, що пропонувались дітям у різних видах діяльності з урахуванням пізнавальних інтересів кожної дитини: зображувальних (перетворення елементів конструктора у яскравий виріб), словесних (описування готових виробів, складання зв’язних розповідей про процес виготовлення виробу та способи використання готових іграшок у

різних видах діяльності), логіко-математичних (використання конструктора під час занять з логіко-математичного розвитку у процесі ознайомлення старших дошкільників з еталонами форми, в навчанні вимірювальної діяльності за допомогою умовної мірки, в розв'язанні різних типів задач тощо), комбіновані (вирішення декількох завдань одночасно, наприклад, конструювання моделей, коли задіяні такі пізнавальні процеси як мислення, увага, уява та сприйняття).

Розв'язання дітьми творчо-логічних завдань сприяло розвиткові допитливості, умінь і навичок пізнавальної діяльності дошкільників, логічного мислення; зближення дітей з експериментатором; накопичення знань, умінь і навичок індивідуального та колективного вирішення творчих завдань, вмінь домовлятися з однолітками та будувати партнерські відносини з ними; підвищення самостійності і самооцінки дошкільників; розвивати здатність адекватно оцінювати роботу інших дітей.

Наступним кроком нашої експериментальної роботи було проведення занять, на яких пропонувалися вправи та завдання з елементами конструктора. Lego-конструктор широко використовувався на заняттях з конструювання. Це сприяло розвиткові розумових процесів (аналіз, порівняння, узагальнення, класифікація, серіація). Розвиткові уяви сприяло конструювання за задумом з певної теми, наприклад, «Місто», «Меблі», Транспорт», «Рослини». Активізації уваги сприяло конструювання за планом, схемою, зразком, добудовування до цілої фігури («Побудуй будинок за кресленням», «Віднови зламаний міст», «Добудуй гараж за зразком»).

Під час занять з логіко-математичного розвитку на тему «З LEGO граємось, з LEGO розвиваємось», пропонувалися ігри з конструктором «Орієнтація на пластині», «Що зайве», «Кольорові башти».

Використовували ігри з конструктором на заняттях по ознайомленню з навколишнім середовищем. Так, елементи Lego-конструктора використовувалися в дослідно-експериментальній діяльності як матеріал для дослідження якостей і властивостей пластику («З чого зроблено?», «Знайди такий же», «Чим схожі і чим відрізняються?», «Розкажи про властивості

предмета» тощо). Діти охоче використовували конструктор в самостійно-ігровій діяльності, при цьому спостерігались позитивні зрушення у розвитку комунікативних навичок.

Використання конструктора на заняттях з розвитку мовлення сприяло легшому визначенню кількості складів і звуків у слові; розвиткові фонематичного слуху (підніми чеРвону цеглинку, якщо почуєш у слові звук [р], жОвту, якщо почуєш звук [о]) Цеглинки використовувались як предмети-замінники під час дидактичної гри «Давайте зваримо борщ» і допомагали дітям відтворити послідовність «приготування борщу». Виставляючи цеглинки, промовляли, що червона цеглинка - це червоні томати, помаранчева- морква, зелена - огірочок, біла -часничок та коричнева - картопля. Діти заплющували очі, ми ховали одну з цеглинок, і діти відгадували, якої саме цеглинки-овоча бракує. Таке завдання сприяло розвитку уважності та логічного мислення, вміння абстрагуватись і діяти з предметами- замінниками.

На заняттях з фізичного виховання, елементи конструктора виступали допоміжним матеріалом у проведенні занять. Дітям пропонувались руханки, пальчикові гімнастики «Музиканти» та «Веселі цеглинки».

Отже, спостерігаючи за дітьми, ми відмітили, що у дітей значно розширилось коло пізнавальних інтересів, підвищилась їх самостійність; досвід збагатився новими знаннями та враженнями; діти стали цікавитись різними сторонами життя, в результаті чого відкривали для себе нові знання.

2.3 Ефективність використання Lego-технологій для розвитку пізнавальної активності старших дошкільників

Після проведення формувального експерименту ми перевірили ефективність використання запропонованої нами системи роботи з дітьми старшого дошкільного віку з розвитку пізнавальної активності в процесі використання ігрової технології Lego-конструювання.

Відповідно до визначених раніше критеріїв та показників, ми провели ігри-завдання, зазначені у констатувальному експерименті та підібрали іще ряд ігор, які допомогли нам виявити зрушення у рівні пізнавальної активності старших дошкільників. Так, гра «Відтвори ланцюжок» сприяла виявленню умінь встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Під час обговорення відповідей ми помітили, що діти експериментальної підгрупи переважною більшістю на кожне наше запитання давали 2-3-відповіді і майже завжди намагались скласти логічні послідовності. Наприклад: з яйцями може бути пташеня, крокодил, черепаха, змія, яєчня. Якщо це буде пташеня, воно виросте у велику красиву птаху, яка теж знесе яйце і все почнеться знову! Дітям контрольної підгрупи нам довелось підказувати, що варіантів відповіді може бути декілька. При цьому, їх відповіді носили простий характер, лише в окремих дітей спостерігались логічні і наслідкові зв'язки.

Ігри «Місто-сад» та «Домалюй і розкажи» допомогли виявити у дітей зрушення у розвиткові уяви, уваги, гнучкості мислення, кмітливості, розвиткові зв'язного мовлення.

Результати контрольної діагностики висвітлено у таблицях та діаграмах (додатки Л, Н, М). Порівнявши середні показники рівня пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку, можемо побачити зрушення:

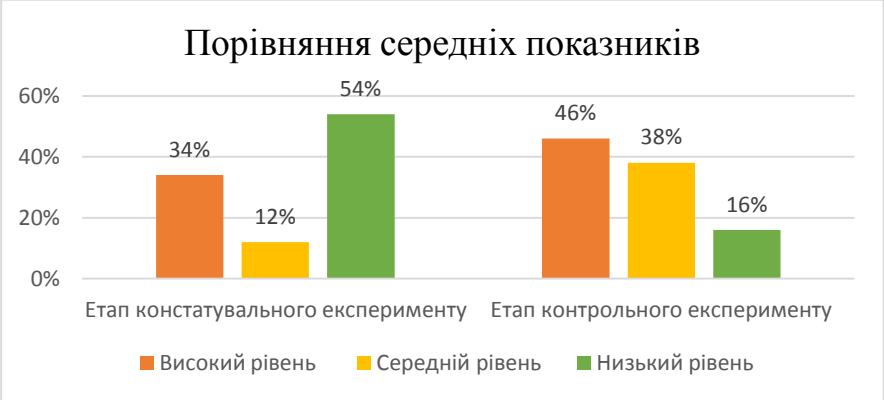

Рис. 2.3.4. Порівняння середніх показників рівня пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку

Діти, з якими під час формувального етапу експерименту застосовувалися ігрові вправи з Lego-конструктором, проявляли допитливість, схильність до нових завдань та оригінальні погляди на явища, часто ініціювали організацію пізнавальної діяльності підгрупами, намагалися відшукувати і пропонувати декілька варіантів вирішення пізнавальних проблем, їх запитання були спрямовані не тільки на предмет і явище, але й на причину, наслідки, принципи функціонування та інше, дошкільники творчо застосовували набутий ними досвід при вирішенні різноманітних завдань, відходили від шаблонів, штампів.

Висновки до другого розділу

В ході експериментального дослідження ми підтвердили наше припущення про позитивний вплив використання Lego-технології в розвиткові пізнавальної активності та пізнавальних інтересів старших дошкільників.

На основі методичних рекомендацій до використання освітньої ігрово Lego-технології розробили та апробували добірку ігор та ігрових вправ, які сприяють розвиткові пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку; Визначили етапи роботи з дітьми які забезпечують активну діяльність дитини в освітньому процесі в умовах використання Lego-технології.

Порівнявши середні показники до проведення системи роботи з розвитку пізнавальної активності старших дошкільників та після, робимо висновок, що відсоток дітей з високим рівнем зріс на 12%, з середнім – на 26%, а відсоток дітей з низьким рівнем сформованості пізнавальних інтересів знизився на 38%.

Висновки

Проблема формування пізнавальної активності дітей дошкільного віку - одна з найактуальніших, оскільки взаємодія людини з довкіллям можлива завдяки її інтересу, активності та діяльності. Активність є неодмінною передумовою формування розумових якостей особистості, її самостійності та ініціативності. Актуальність підтверджена значною кількістю досліджень, зокрема, Л. Божович, Л. Проколієнко, К. Крутій та інших. Вчені визначають пізнавальну активність як складне особистісне утворення, яке складається під впливом найрізноманітніших факторів: суб'єктивних і об'єктивних.

Серед структурних елементів пізнавальної активності дітей дошкільного віку виділяють: інтелектуальний компонент - рівень розвитку розумової діяльності дітей; мотиваційний компонент - потреби, мотиви, інтереси, що визначають бажання дітей брати участь у занятті, грі; практичний компонент, який включає прояви пізнавальної активності в реальній практичній діяльності.

Успішність розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку пов'язана з активізацією їх навчально-пізнавальної діяльності на основі вмілої реалізації дидактичних принципів, зокрема, свідомості, активності, самостійності, творчості, врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей в освітньому процесі.

Наша експериментальна робота була спрямована на пошук засобів, які будуть найбільш ефективно впливати на формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку. Цим засобом є використання освітньо-ігрової технології Lego-конструювання.

Ми вважаємо, що розроблена нами система роботи з дітьми старшого дошкільного віку виявилась ефективною. Завдання з використанням Lego-технології є не лише цікавими для старших дошкільників, вони також сприяють розвитку мислення, пам’яті, уваги, творчості. Використання такої технології сприяє також розвитку креативного мислення дошкільників, систематизації, поглибленню і уточненню їх знань.

Список використаної літератури

1. «Конструюємо: граємо і вчимося Lego-Dacta», Матеріали розвиваючого навчання дошкільнят. – М: Відділ ЛЕГО-педагогіки, ІНТ, 2007. - 37 с.
2. Алєксєєва Ю. А. Навчальна психодіагностична практика: методичні рекомендації. 2-е допов / Ю. А. Алєксєєва, Г. В. Смольнікова. – Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. – 46 с.
3. Алієва Е. Лего-конструювання на розвивальних заняттях / Е. Алієва. // Психолог дошкілля. – 2014. – №9. – С. 25–26.
4. Ананьєв Б. Г. Пізнавальні здібності та інтереси/Б. Г. Ананьєв. –Л.: Нав. зап. ЛГУ. Сер. «Психологія»,1959. – 265 с.
5. Антология мировой философии: В 4-х т. – М.: Мысль, 1969. – Т. 1. – Ч. 1. – 576 с.
6. Артемова Л В. Вчися граючись / Л В. Артемова. – Київ: Томіріс, 1995. –. 112 с.
7. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Бєлєнька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Пироженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідєльнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. — К.: Видавництво, 2012. – 26 с.
8. Брежнєва О. Формування пізнавальної активності у старших дошкільнят / О. Брежнєва.// Дошкільне виховання. – 1998. - №2. – 12-14 с.
9. Брунер Дж. Психологія пізнання / Дж. Брунер. – М.: Прогрес, 1997. – 413 с.
10. Буркова Л. Виховуємо чомучок / Л. Буркова. // Дошкільне виховання. – 1993. – №1. – С. 4.
11. Варяхова Т. Зразкові конспекти з конструювання з використанням конструктора ЛЕГО / Т. Варяхова. // Дошкільне виховання. – 2009. – № 2. – 48–50 с.

12. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел / Т. В. Бусел. – Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с.
13. Волощенко Н. О., Коваль Ю. О. Освітньо-розвивальний потенціал Lego-технологій у розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку // Освітній дискурс: збірник наукових праць. Випуск 11(3): педагогічні науки, 2019. – С. 88-98
14. Годовікова Д. Б. Формування пізнавальної активності / Д. Б. Годовікова. // Дошкільне виховання. – 1986. - № 1. - 240 с.
15. Голіцин В. Б. Пізнавальна активність дошкільників/ В. Б. Голіцин / / Радянська педагогіка. - 1991. - № 3.- 23 с.
16. Голіцин В. Б. Пізнавальна активність дошкільників/В. Б. Голіцин. // Радянська педагогіка. - 1991. - № 3. – 434 с.
17. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 374 с.
18. Гризик Т. Методологічні основи пізнавального розвитку дітей /Т. Гризик // Дошкільне виховання/ - 1998. - № 10.
19. Гурковська Т. Конструктор як засіб атрибутивного забезпечення гри /Т. Гурковська // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2014. - №5. – С. 7-9.
20. Демидова Ю. О. Визначення рівня сформованості пізнавальної самостійності старших дошкільників у конструктивній діяльності/ Ю. О. Демидова // Педагогічний дискурс / Ю. О. Демидова. – Хмельницький: Національна академія педагогічних наук, Інститут педагогіки, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, 2012. – С. 76–79.
21. Дусавицький О. К. Виховуючи інтерес / О. К. Дусавицький. – М.: Знання, 2004. – 88 с.
22. Ельконін Д. Б. Пізнавальна активність дітей старшого дошкільного віку/ Під ред. В. В. Давидова, В. П. Зінченко. - К. - 1989. – С. 56-61.

23. Землянухина Т. Познавательная и коммуникативная активность ребенка /Т. Землянухина // Начальная школа. – 2002. - №6. – С. 50-53.
24. Іванова Г. Через пізнання – до світогляду /Г. Іванова // Бібліотечка вихователя дитячого садка. – 2001. - №17. – С. 6-10.
25. Комарова Л. Г., Строим из LEGO (моделирование логических отношений и объектов реального мира средствами конструктора LEGO) / Л. Г. Колмарова. -М.: «ЛИНКА – ПРЕСС». – 2001. – 88 с.
26. Кондрашова Л. В. Имитационно-игровое обучение в высшей школе: учебное пособие. / Л. В. Кондрашова, М. Г. Виевская, Л. О. СавченкоЛ. – Кривой Рог: КГПУ. 2001. – 194 с.
27. Кондрашова Л. В. Методика подготовки будущего учителя к педагогическому взаимодействию с учащимися / Л. В. Кондрашова. – М.: Прометей. - 1990. – 159 с.
28. Кононко О. Л., Розвиток самосвідомості як запорука особистісного зростання дошкільника / О. Л. Кононко // Дошкільне виховання. - 1999. - №10. 3–5 с.
29. Ладивір С. Пізнавальний розвиток: пошук ефективних шляхів / С. Ладивір //Дошкільне виховання. – 2002. - №10. – С. 4-6.
30. Лісіна М. І. Вікові та індивідуальні особливості спілкування з дорослими у дітей від народження до 7 років / Лісіна М. І. – М., 1974. – 86 с.
31. Лозова В. І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку / В. І. Лозова. - Харків: ОВС. 2000. – 200 с.
32. Лохвицька Л. Формування пізнавальних інтересів у навчально-ігровому середовищі /Л. Лохвицька //Дошкільне виховання. – 1999. - №10. – С. 8-10.
33. Лусс Т. В., Формування навичок конструктивно-ігрової діяльності у дітей за допомогою ЛЕГО / Т. В. Лусс. - М.: ВЛАДО. - 2003. – 104 с.
34. Лучук В. Активізація пізнавальної діяльності /В. Лучук // Розкажіть онуку. – 1999. - №17. – С. 26-29.

35. Люблінська Г. О. Дитяча психологія / Г. О. Люблінська. - К.: Вища школа. - 1974. – 312 с.
36. Марусинець М. Розвиток пізнавальної активності /М. Марусинець //Дошкільне виховання. – 1999. - №11. – С. 7-9.
37. Мордоус І. О. Пізнавальна діяльність – шлях реалізації діяльнісного підходу в процесі опанування дошкільниками іноземною мовою, Сучасне дошкілля: реалії та перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. - 2008. – С. 74-78.
38. Надирашвили Ш. А. Установка и деятельность / Ш. А. Надирашвили. – Тбилиси: Мсцниереба. - 1987. – 361 с.
39. Нікітін Б. П. Виникнення і розвиток творчих здібностей /Б. П. Нікітін // Рад. школа. – 1989. – №8. – С. 43- 52.
40. Нікітін Б. П. Сходинки творчості або розвиваючі ігри/ Б. П. Нікітін. – К.: Радянська школа. 1991. –144 с.
41. Нісімчук А. С. Сучасні педагогічні технології: навч. посіб. / А. С. Нісімчук, О. С. Падалка, О. Т. Шпак. – К.: Видавн. центр «Просвіта», 2000.– 368 с.
42. Освітні технології сучасних навчальних закладів: навчально- методичний посібник / О. Янкович, Ю. Беднарек, А. Анджеєвська. – Тернопіль: ТНПУ ім В. Гнатюка. - 2015. – 212 с.
43. Педагогічні технології / О. С. Падалка, А. М. Нісімчук, І. О. Смолюк, О. Г. Шпак. – К.: Українська енциклопедія. - 1995. – 253 с.
44. Под’яков О. М. Дослідницька поведінка. Стратегія пізнання, допомогу, протидія, конфлікт/ О. М Под’яков - М. 2000. – 45 с.
45. Проколієнко Л. М. Формування допитливості у дітей дошкільного віку/ Л. М. Проколієнко (Бібліотека для батьків) – К.: Рад. Школ., 1979. – 88 с.
46. Прокопенко І. Ф., Євдокимов В. І. Педагогічна технологія: посіб. / І. Ф. Прокопенко, В. І. Євдокимов.– Х.: Основа. - 1995.– 105 с.

47. Проскура О. В. Розвиток пізнавальних здібностей дошкільника/ О. В Проскура. - К.: Радянська школа. – 1985. - 43 с.
48. Психологічний словник / за ред. В. І. Войтка. – Київ: Вища школа. - 1982. – 214 с.
49. Рожок Т. Л., Костецька О. А., Від маленької цеглинки – до розумної дитинки, Дидактично-ігровий посібник/ Т. Л. Рожок., О. А. Костецька. - Вінниця: КУ «ММК». - 2018. – 15 с.
50. Розвиваємо логічне мислення / збірник вправ та завдань для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку (6-7 років) / Упоряд. Алєксєєнко Г. М. – К., 2000. – 60 с.
51. Рома О. Конструктори LEGO Education як засіб формування пізнавальної сфери дітей дошкільного віку /О. Рома // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2013 - №2 – С. 10-17.
52. Рома О. Ю., Близнюк В. Ю., Борук О. П., Програма розвитку дитини від 2 до 6 років та методичні рекомендації «Безмежний світ гри з LEGO®», The LEGO® Foundation. - 2016. – 140 с.
53. Селевко Г. К. Альтернативные педагогические технологии / Г. К. Селевко.– М.: НИИ школ. технологий. - 2005.– 224 с.
54. Стадник Г. О. Вивчення пізнавальної активності дітей /Г. О. Стадник // Дошкільне виховання. – 1992. – №9. – С. 6-8.
55. Суржанська В. А. Підготовчий етап розвивальної методики формування пізнавальної активності старших дошкільників засобами творчих завдань // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). - Бердянськ: БДПУ. - 2005. - № 2. - С. 27-33.
56. Суржанська В. А. Творчі завдання як засіб формування пізнавальної активності старших дошкільників : дис. канд. пед. наук / Суржанська В. А. – К., 2004. – 54 с.

57. Тихомирова Л. Ф. Розвиток пізнавальних здібностей дітей: популярне посібник для батьків і сучасних педагогів/ Л. Ф. Тихомирова. – Ярославль: Академія розвитку. - 1997. – 227 с.

58. Фешина Є. В. Лего конструювання в дитячому садку : посібник для педагогів/ Є. В. Фешина. - М.: Сфера. – 2011. - 243 с.

59. Философский энциклопедический словарь. – М.: «Сов. Энциклопедия». - 1983. – 506 с.

60. Щербакова К. Розвивати пізнавальну активність дитини /К. Щербакова // Дошкільне виховання. – 1990. – №11. – С. 8-9.

61. Щукіна Г. І. Актуальні питання формування інтересу в навчанні/ Г. І. Щукіна. - М., 1975. - 155 с.

62. Щукіна Г. І. Проблема пізнавального інтересу в педагогіці/ Г. І. Щукіна. - М.: Просвітництво. - 1979. – 160 с.

63. Янкович О. Актуальні питання формування інтересу в навчанні/О. Янкович. - М. - 1975. – 245 с.

ДОДАТОК А

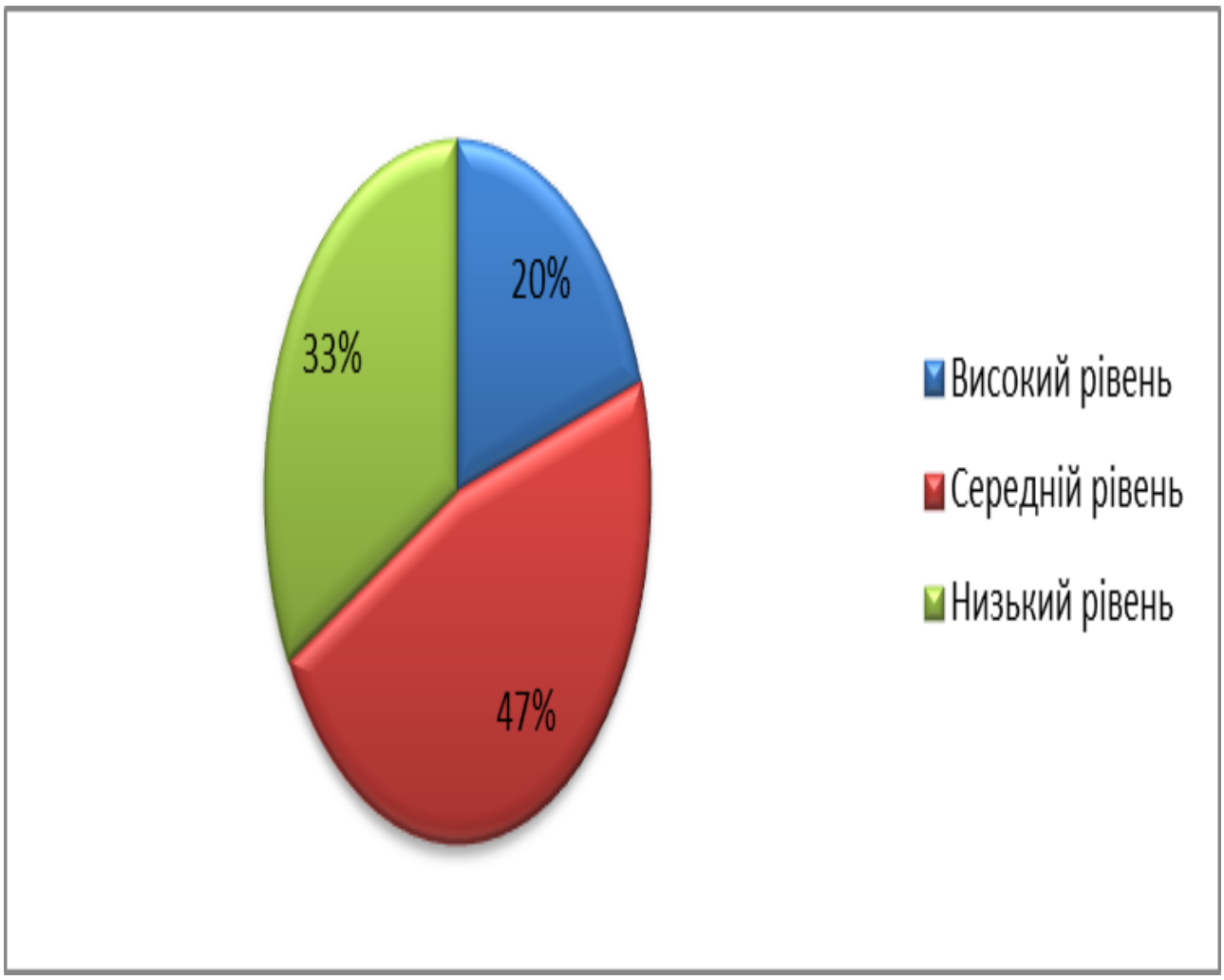

Рис. 2.1. Рівні активності дітей групи під час проведення спостереження

ДОДАТОК Б

Таблиця 2.1.

Результати сформованості пізнавального інтересу за грою-завданням «Відгадай предмет» (експериментальна група)

№	П.І. дитини	Знання об'єкта	Наявність питань пізнаваль-ного характеру	Виділення функціональ ного призначення предмета	Виділення властивост ей предмета	Знання сфери застосу вання	Загаль -ний бал	Рівень
1	Дар'я Г.	+	-	-	-	+	2	Н
2	Майя Г.	+	+	+	+	+	5	В
3	Павло Г.	+	-	+	-	-	2	Н
4	Ксеня Є.	+	-	-	-	+	2	Н
5	Артем З.	+	+	+	+	+	5	В
6	Назар К.	+	-	-	+	-	2	Н
7	Лілія К.	+	-	-	-	+	2	Н
8	Марія К.	+	+	+	-	-	3	С

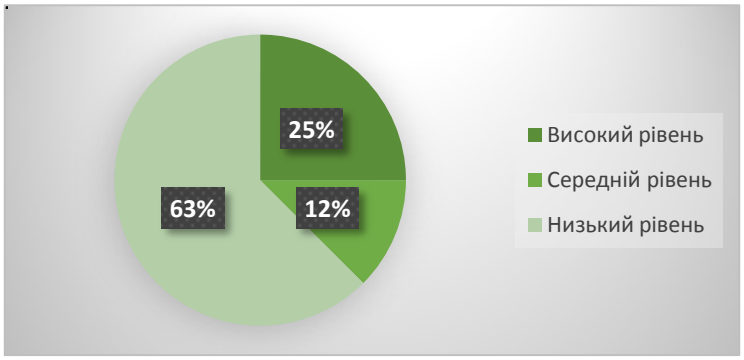

Рис. 2.2. Рівень розвитку пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку за грою-завданням «Відгадай предмет» (експериментальна група)

ДОДАТОК В

Таблиця 2.2.

Результати сформованості пізнавального інтересу за грою-завданням «Відгадай предмет» (контрольна група)

№	П.І. дитини	Знання об'єкта	Наявність питань пізнаваль-ного характеру	Виділення функціональ-ного призначення предмета	Виділення властивостей предмета	Знання сфери застосу вання	Загаль-ний бал	Рівень
1	Ілля Л	+	-	-	+	-	2	Н
2	Андрій М.	+	-	+	+	-	3	С
3	Поліна П.	+	+	+	+	+	5	В
4	ВіталійС..	+	-	+	-	+	3	С
5	Настя С.	+	-	+	+	-	3	С
6	Сергій Ц.	+	-	-	-	+	2	Н
7	Даніїл Ш.	+	+	-	-	+	3	С
8	Марія Я.	+	+	+	-	-	3	С

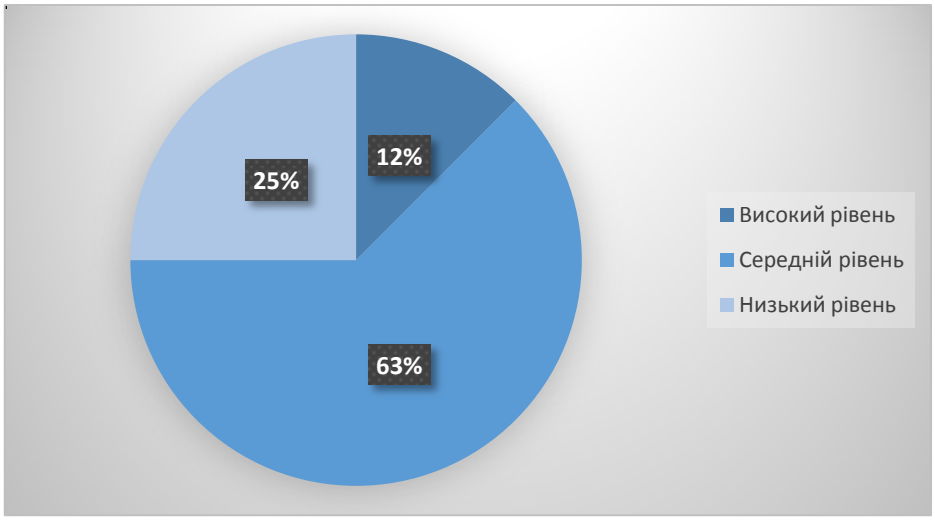

Рис. 2.3. Рівень розвитку пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку за грою-завданням «Відгадай предмет» (контрольна група)

ДОДАТОК Д

Таблиця 2.3.

Результати сформованості пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку за грою-завданням «Відгадай предмет» (експериментальна група)

№	П.І. дитини	Знання об'єкта	Наявність питань пізнаваль-ного характеру	Виділення функціональ-ного призначення предмета	Виділення властивостей предмета	Знання сфери застосування	Загаль-ний бал	Рівень
1	Дар'я Г.	+	-	-	-	+	2	Н
2	Майя Г.	+	+	+	+	+	5	В
3	Павло Г.	+	-	+	-	-	2	Н
4	Ксеня Є.	+	-	-	-	+	2	Н
5	Артем З.	+	+	+	+	+	5	В
6	Назар К.	+	-	-	+	+	3	С
7	Лілія К.	+	-	-	-	+	2	Н
8	Марія К.	+	+	+	-	-	3	С

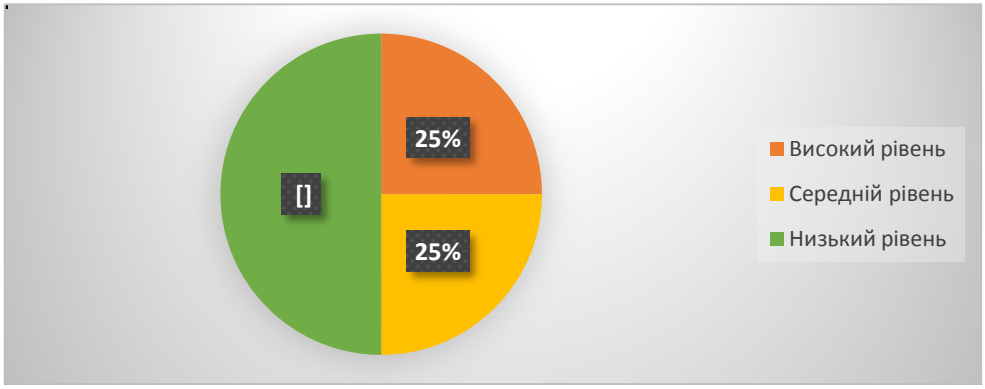

Рис. 2.4. Рівень розвитку пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку за грою-завданням «Два будиночки» (експериментальна група)

ДОДАТОК Е

Таблиця 2.4.

Результати сформованості пізнавального інтересу у дітей старшого дошкільного віку за грою-завданням «Два будиночки» (контрольна група)

№	П.І. дитини	Знання об'єкта	Наявність питань пізнаваль-ного характеру	Виділення функціональ-ного призначення предмета	Виділення властивостей предмета	Знання сфери застосування	Загаль-ний бал	Рівень
1	Ілля Л	+	-	-	+	-	2	Н
2	Андрій М.	+	-	+	+	-	3	С
3	Поліна П.	+	+	+	+	+	5	В
4	ВіталійС. .	+	-	+	-	+	3	С
5	Настя С.	+	-	+	+	-	3	С
6	Сергій Ц.	+	-	-	-	+	2	Н
7	Даніїл Ш.	+	+	-	-	+	3	С
8	Марія Я.	+	+	+	+	+	3	В

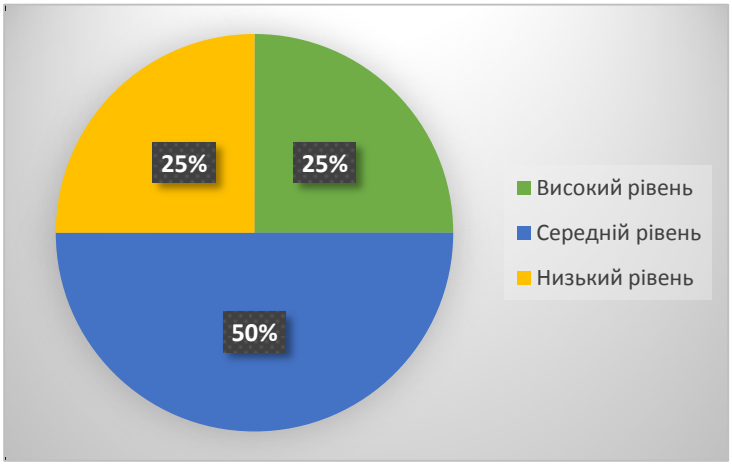

Рис. 2.5. Рівень розвитку пізнавального інтересу у дітей старшого дошкільного віку за грою-завданням «Два будиночки» (контрольна група)

ДОДАТОК З

Таблиця 2.5.

Результати розподілу відповідей дітей старшого дошкільного віку за грою-завданням «Логічні завдання» (експериментальна група)

№	П.І.дитини	Бесіда №1			Бесіда №2			Загальний бал	Рівень
		1 питання	2 питання	3 питання	1 питання	2 питання	3 питання		
1.	Дар'я Г.	0	1	0	0	0	1	2	Н
2.	Майя Г.	0	2	2	1	2	2	9	В
3.	Павло Г.	0	1	1	0	0	1	3	Н
4.	Ксеня Є.	1	2	2	1	2	2	9	В
5.	Артем З.	1	2	2	2	2	2	10	В
6.	Назар К.	0	1	0	0	0	1	2	Н
7.	Лілія К.	0	1	0	0	1	0	2	Н
8.	Марія К.	1	2	2	1	2	2	10	В

2 бали-відповідає на питання правильно;

1 бал- відповідь частково правильна;

0 балів- не знає відповідь на питання.

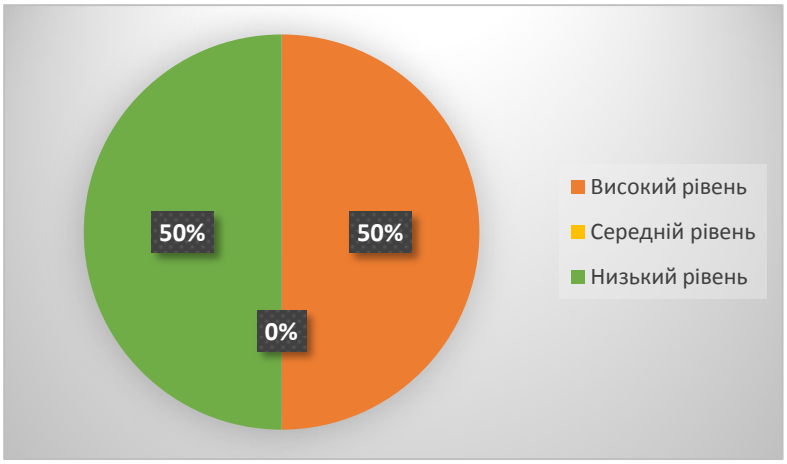

Рис.2.6. Рівень розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку за грою-завданням «Логічні завдання» (експериментальна група)

ДОДАТОК И

Таблиця 2.6.

Результати розподілу відповідей дітей старшого дошкільного віку за грою-завданням «Логічні завдання» (контрольна група)

№	П.І.дитини	Бесіда №1			Бесіда №2			Загальний бал	Рівень
		1 питання	2 питання	3 питання	1 питання	2 питання	3 питання		
1.	Ілля Л.	0	1	0	0	0	0	1	Н
2	Андрій М.	1	2	2	1	2	2	10	В
3.	Поліна П.	0	2	2	0	1	1	6	С
4	Віталій С.	1	2	1	0	2	1	7	С
5	Настя С.	0	2	2	0	2	1	7	С
6.	Сергій Ц.	0	2	0	0	0	1	3	Н
7.	Данііл Ш.	1	2	1	0	1	1	6	С
8.	Марія Я.	2	1	2	2	1	2	10	В

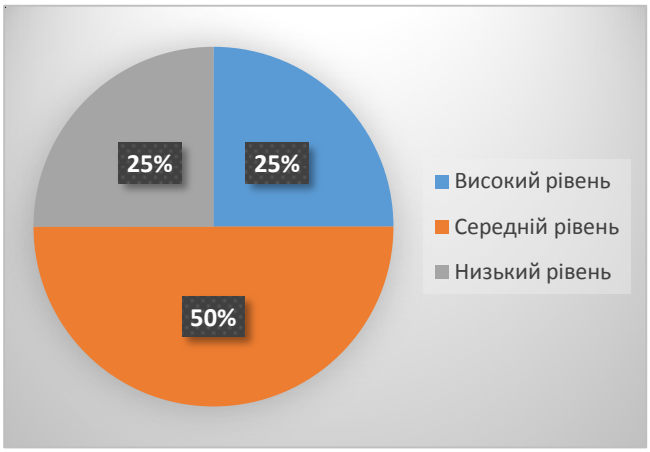

Рис.2.7. Рівень розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку за грою-завданням «Логічні завдання» (контрольна група)

ДОДАТОК К

Ігри з кубиками Lego:

Гра «Знайомство»

Мета: створювати позитивний мікроклімат у групі, сприяти моральному та емоційному розвиткові дітей, викликати бажання поділитись своїми переживаннями.

Хід гри: з шести різнокольорових цеглинок кожна дитина обирає собі цеглинку того кольору, який їй сподобався. Потім діти по черзі називають своє ім'я і показують колір своєї цеглинки іншим учасникам. Завданням усіх учасників - запам'ятати імена і кольори цеглинок тих, хто приймав участь у грі. Далі кожен учасник гри пояснює, чому саме цеглинку такого кольору він вибрав. Кожен наступний учасник повторює ім'я та колір цеглинки усіх своїх попередників.

Гра «Будинок дружби з Lego»

Мета: виховувати дружні стосунки між дітьми, вчити працювати у команді, сприяти вихованню впевненості у собі, розвивати творчий потенціал, пізнавальні інтереси дітей.

Хід гри: дітям пропонують об'єднатись у дві підгрупи по 4 дитини. Кожна підгрупа має створити будиночок з конструктора, який допомагатиме потоваришувати сором'язливим дітям. Діти не отримують додаткових вказівок і пояснень щодо того, як має виглядати будиночок.

ДОДАТОК Л

Таблиця 2.7.

Результати розподілу відповідей дітей старшого дошкільного віку за грою-завданням «Відгадай предмет»

№	П.І. дитини	Знання об'єкта	Наявність питань пізнаваль-ного характеру	Виділення функціональ-ного призначення предмета	Виділення властивостей предмета	Знання сфери застосування	Загальний бал	Рівень
1	Дар'я Г.	+	-	-	+	+	3	С
2	Майя Г.	+	+	+	+	+	5	В
3	Павло Г.	+	-	+	-	-	2	Н
4	Ксеня Є.	+	-	-	+	+	3	С
5	Артем З.	+	+	+	+	+	5	В
6	Назар К.	+	-	-	+	+	3	С
7	Лілія К.	+	+	+	+	+	5	В
8	Марія К.	+	+	+	+	+	5	В

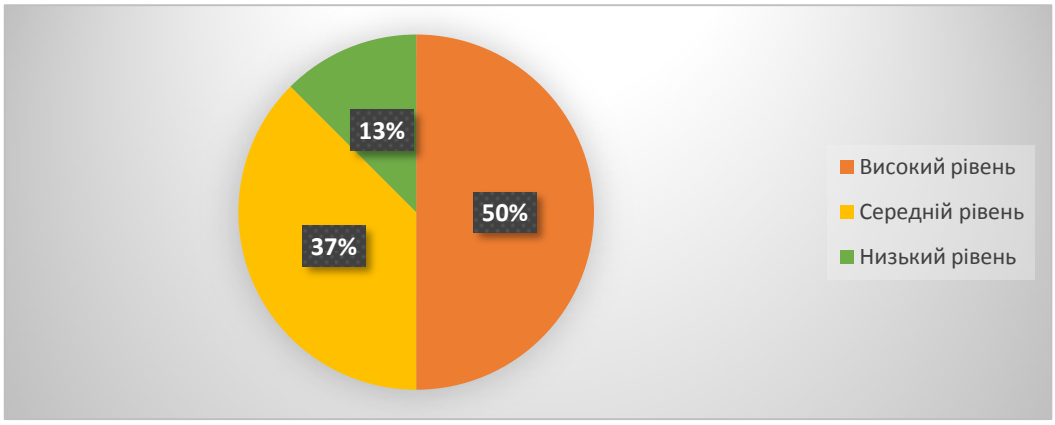

Рис. 2.8. Рівень сформованості пізнавальних інтересів за грою-завданням «Відгадай предмет».

ДОДАТОК М

Таблиця 2.8.

Результати розподілу відповідей дітей старшого дошкільного віку за методикою «Два будиночки»

№	П.І. дитини	Знання об'єкта	Наявність питань пізнаваль-ного характеру	Виділення функціональ-ного призначення предмета	Виділення властивостей предмета	Знання сфери застосування	Загаль-ний бал	Рівень
1	Дар'я Г.	+	+	-	-	+	3	С
2	Майя Г.	+	+	+	+	+	5	В
3	Павло Г.	+	-	+	-	-	2	Н
4	Ксеня Є.	+	-	-	+	+	3	С
5	Артем З.	+	+	+	+	+	5	В
6	Назар К.	+	-	-	+	+	3	С
7	Лілія К.	+	-	-	+	+	3	Н
8	Марія К.	+	+	+	+	+	5	В

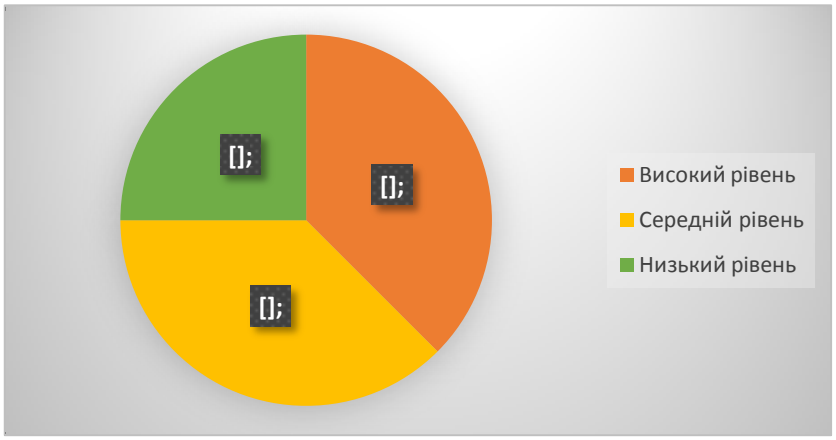

Рис. 2.9. Рівень розвитку пізнавальних інтересів дітей старшого дошкільного віку за методикою «Два будиночки»

ДОДАТОК Н

Таблиця 2.9.

Результати розподілу відповідей дітей старшого дошкільного віку за методикою «Логічні завдання»

№	П.І.дитини	Бесіда №1			Бесіда №2			Загальний бал	Рівень
		1 питання	2 питання	3 питання	1 питання	2 питання	3 питання		
1.	Дар'я Г.	1	1	0	1	1	1	5	С
2.	Майя Г.	1	2	2	1	2	2	10	В
3.	Павло Г.	1	1	1	1	1	1	6	С
4.	Ксеня Є.	1	2	2	1	2	2	9	В
5.	Артем З.	1	2	2	2	2	2	10	В
6.	Назар К.	1	1	2	1	1	1	7	С
7.	Лілія К.	0	1	0	1	1	0	3	Н
8.	Марія К.	1	2	2	1	2	2	10	В

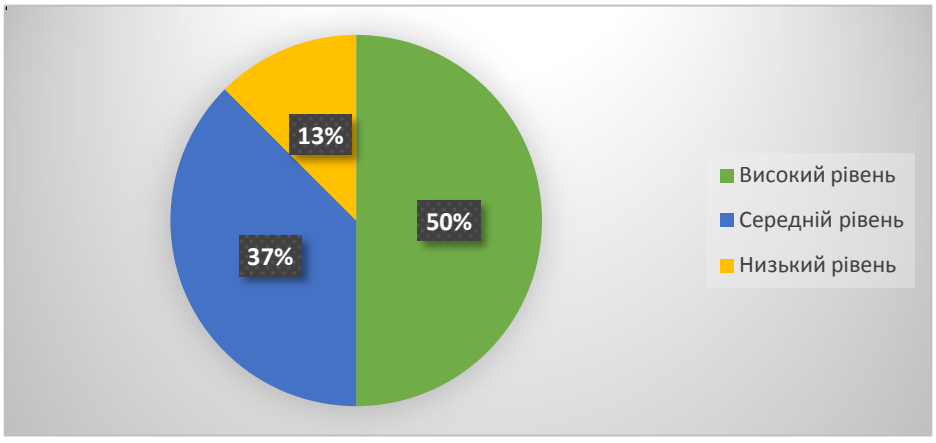

Рис. 2.10. Рівень сформованості пізнавальних інтересів дітей старшого дошкільного віку за методикою «Логічні завдання»